บทบรรณาธิการ

คำถาม กระทำความผิดด้วยความจำเป็น ผู้นั้นต้องรับโทษหรือไม่

การกระทำโดยประมาท การกระทำที่มิใช่เพราะอยู่ในที่บังคับหรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ จะอ้างว่าเป็นการกระทำความผิดด้วยความจำเป็นได้หรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๕๐/๒๕๑๔ จำเลยถูกคนร้ายที่มีสมัครพรรคพวกหลายคนแต่ละคนมีอาวุธครบมือ **ใช้ปืนจี้ขู่บังคับให้เอาเรือรับส่งข้ามฟากเพื่อช่วยเหลือคนร้ายให้พ้นจากการจับกุม** ดังนี้ เป็นการที่จำเลยกระทำไปเพราะอยู่ในที่บังคับ หรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงขัดขืนได้จึงเป็นการกระทำความผิดด้วยความจำเป็น จำเลยไม่ต้องรับโทษ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๖๐/๒๕๒๑ มีผู้นำช้างไปล่ามไว้ใกล้กับสวนของจำเลยโดยจำเลยไม่รู้ กลางคืนช้างหลุดจากโซ่ พังรั้วลวดหนามเข้าไปในสวนของจำเลย ซึ่งมีบ้านพักของจำเลยกับคนงานปลูกอยู่ คนงานได้ยินเสียงหักข้าวโพดจึงบอกจำเลย จำเลยถือปืนไปดูกับคนงาน จำเลยโผล่จากไร่ข้าวโพด**พบช้างอยู่กลางไร่ข้าวโพดห่างประมาณ ๔ วา โดยไม่ทันรู้ตัวและกำลังเดินเข้ามาหาจำเลย** จำเลยเข้าใจว่าเป็นช้างป่า ซึ่งยังมีอยู่ในบริเวณไร่ของจำเลย จึงผลักคนงานให้หลบแล้วแล้วเอาปืนยิงช้างไป ๒ นัดแล้ววิ่งหนี ดังนี้ ถือว่าการที่จำเลยยิงช้างของผู้เสียหายเป็นการตัดสินใจโดยกะทันหันด้วยความจำเป็นเพื่อให้พ้นจากภยันตรายที่ใกล้จะถึงตัวจำเลยกับคนงาน โดยจำเลยไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นได้ และการกระทำของจำเลยไม่เกินสมควรแก่เหตุ จำเลยจึงไม่ต้องรับโทษฐานทำให้เสียทรัพย์

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๐๔๖/๒๕๔๒ จำเลยและ บ. สามีอยู่ด้วยกันเพียงสองคนในบ้านพัก จำเลยเป็นหญิงซึ่งเป็นเพศที่อ่อนแอกว่าจึงอาจถูก บ. ข่มเหงเอาได้ตลอดเวลา ทั้งจำเลยเป็นชู้กับผู้ตายซึ่งถือว่าเป็นเรื่องร้ายแรงที่ บ. อาจฆ่าจำเลยเสียได้จริง และไม่ปรากฏว่าจำเลยมีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ตาย เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจพาจำเลยมาถึงที่เกิดเหตุจำเลยร้องไห้และเล่าถึงเหตุที่ บ. บังคับให้นัดผู้ตายมาพบเพื่อฆ่า หากไม่นัดจะฆ่าผู้ตายและจำเลยทั้งสองคนให้ตาย ทั้งผู้ตายยอมทำตามที่จำเลยซักซวนโดยไม่ระแวงสงสัย ชี้ให้เห็นว่า**จำเลยร่วมฆ่าผู้ตายเพราะตกอยู่ภายใต้อำนาจของ บ. ซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงขัดขืน**แต่การที่จำเลยถึงกับยอมร่วมมือกับ บ. ฆ่าผู้ตาย ถือได้ว่ากระทำเกินไปสมควรแก่เหตุหรือเกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็นซึ่งศาลจะลงโทษน้อยกว่ากฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๖๗ (๑), ๖๙

คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๗๓๘/๒๕๔๔ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดต่อศาล และการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลก็เป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ เมื่อปรากฏว่าเอกสารที่โจทก์อ้างถึงในคดีสูญหายไปจากสำนวนความของศาล ต่อมาผู้ถูกกล่าวหาได้นำเอกสารนั้นมา

มอบคืนศาลชั้นต้น โดยผู้ถูกกล่าวหาเมื่อได้รับเอกสารดังกล่าวคืนมาแล้วยังคงเก็บเอกสารดังกล่าวไว้อีก ๒ ถึง ๓ วัน โดยไม่นำมาส่งคืนศาล และการเก็บเอกสารเช่นว่านั้นก็มิได้รับอนุญาตจากศาล การกระทำของผู้ถูกกล่าวหา**หาใช่เป็นเพราะอยู่ในที่บังคับหรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้** การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาจึงไม่ใช่กระทำความผิดด้วยความจำเป็นอันจะทำให้ไม่ต้องรับโทษ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๙๖๕-๖๙๖๖/๒๕๔๖ จำเลยเป็นลูกจ้างประจำของกรมศาสนาเป็นผู้ติดต่อกับผู้เช่าที่ดินวัดร้าง การที่จำเลยนำใบเสร็จรับเงินค่าเช่าที่ดินวัดร้างที่จำเลยทำปลอมขึ้นไปเก็บเงินจากผู้เช่า ต้อง**ถือว่าจำเลยรับเงินไว้แทนกรมการศาสนา** มิใช่รับไว้แทนผู้เช่าเพื่อนำไปมอบให้กรมการศาสนา เมื่อจำเลยนำเงินดังกล่าวไปใช้ส่วนตัว ย่อมเป็นการยักยอกเงินของกรมศาสนา กรมการศาสนาจึงเป็นผู้เสียหายมีอำนาจร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีแก่จำเลยในความผิดฐานยักยอกได้

การที่จำเลยอ้างถึงการเอาเงินของกรมการศาสนาไปเพราะต้องการ**นำไปใช้รักษาบิดามารดา** ว่าเป็นการกระทำความผิดด้วยความจำเป็นนั้น เห็นได้ว่า กรณีมิใช่จำเลยอยู่ในที่บังคับหรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ และมิใช่กรณีที่มีภยันตรายที่ใกล้จะถึงแต่อย่างใด การกระทำของจำเลยจึงหาใช่การกระทำความผิดด้วยความจำเป็นที่จะได้รับการยกเว้นโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๖๗ ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๖๔๙/๒๕๔๙ แม้การที่จำเลยที่ ๒ ขับรถจักรยานยนต์พาผู้เสียหายซึ่งอายุไม่เกิน ๑๕ ปี และจำเลยที่ ๑ ไปยังพิพิธภัณฑ์เมืองโบราณบ้านโนนเมืองเพื่อให้จำเลยที่ ๑ ข่มขืนกระทำชำเราแล้วขับรถจักรยานยนต์พาผู้เสียหายไปส่งบ้านจะถือได้ว่าเป็นการกระทำอันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหายโดยมีอาวุธก่อนหรือขณะที่จำเลยที่ ๑ กระทำความผิด และจำเลยที่ ๒ กระทำโดยมีเจตนาครบถ้วนตามหลักเกณฑ์องค์ประกอบความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๗ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๘๖ แล้วก็ตาม แต่เมื่อได้ความว่า **จำเลยที่ ๒ กระทำความผิดดังกล่าวด้วยความจำเป็นเพราะถูกจำเลยที่ ๑ ใช้อาวุธมีด**ลักษณะคล้ายมีดสปาตาร์ ยาวประมาณ ๑ ฟุต **จี้ที่คอของผู้เสียหายเลยมาถึงคอของจำเลยที่ ๒ จนผู้เสียหายเกิดความกลัวว่าจะถูกทำร้ายจึงร้องบอกจำเลยที่ ๒ ให้ขับรถจักรยานยนต์ต่อไปจนถึงที่เกิดเหตุ ซึ่งเป็นภยันตรายที่ใกล้จะถึงและจำเลยที่ ๒ ไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ อีกทั้งไม่ใช่ภยันตรายที่จำเลยที่ ๒ เป็นผู้ก่อขึ้นเพราะความผิดของตน** การกระทำของจำเลยที่ ๒ จึงไม่ต้องรับโทษ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๒๒๗/๒๕๕๓ คำเบิกความและคำให้การชั้นสอบสวนของจำเลยได้ความว่า ผู้ตายชอบเล่นอาวุธปืนบางครั้งเอากระสุนปืนออกจากลูกโม่แล้วมาจ่อยิงที่ศีรษะของตนหรือผู้อื่นเพื่อล้อเล่น ในวันก่อนเกิดเหตุผู้ตายก็เอาอาวุธปืนมาเล่นอีก แต่ข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่า

ขณะที่ผู้ตายเอาอาวุธปืนมาจ่อที่ศีรษะตนเองแล้วจำเลยเข้าแย่งเป็นเหตุให้ปืนลั่น ผู้ตายจะยิงตนเองหรือผู้ตายเมาสุราจนไม่ได้สติแต่อย่างใด ทั้งไม่ปรากฏว่าจำเลยรู้หรือไม่ว่าอาวุธปืนดังกล่าวบรรจุลูกกระสุนหรือไม่ ดังนั้น **การที่จำเลยเข้าแย่งอาวุธปืนในสถานการณ์ดังกล่าว** ถือว่าจำเลยกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และจำเลยอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ อันเป็นการกระทำโดยประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๙ วรรคสี่ การที่จะอ้างว่าเป็นการกระทำความผิดด้วยความจำเป็นได้นั้น ต้องเป็นเรื่องการกระทำผิดโดยเจตนาแต่คดีนี้**จำเลยกระทำผิดโดยประมาทจึงมิใช่เป็นการกระทำความผิดด้วยความจำเป็น**

คำถาม บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วมีสิทธิฟ้องเรียกค่าขาดไร้อุปการะจากผู้กระทำละเมิดให้บิดาของตนถึงแก่ความตายได้หรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๒๑๐/๒๕๕๖

ป.พ.พ. มาตรา ๔๔๓ วรรคสาม กำหนดให้ผู้กระทำละเมิดในกรณีทำให้เขาถึงตายรับผิดต่อบุคคลที่ต้องขาดไร้อุปการะเฉพาะที่ผู้ตายมีหน้าที่อุปการะตามกฎหมายเท่านั้น แต่โจทก์ร่วมเป็นบุตรของผู้ตายกับ ป. ซึ่ง ป. ให้การชั้นสอบสวนว่า ผู้ตายกับ ป. ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน แม้ผู้ตายแจ้งการเกิดของโจทก์ร่วมว่า โจทก์ร่วมเป็นบุตรของผู้ตาย และตามพฤติการณ์เห็นได้ว่าผู้ตายยินยอมให้โจทก์ร่วมใช้ชื่อสกุลอันถือว่าโจทก์ร่วมเป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วตามมาตรา ๑๒๖๗ ก็ตามแต่**มาตรา ๑๕๖๓ และมาตรา ๑๕๖๔ ที่บัญญัติให้บุตรและบิดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูกันนั้นหมายถึงบุตรและบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ไม่มีบทบัญญัติกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้บิดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรนอกกฎหมาย ดังนั้น แม้โจทก์ร่วมซึ่งเป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วจะเป็นทายาทโดยธรรมมีสิทธิรับมรดกของบิดาได้ แต่ก็ไม่มีสิทธิเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูจากบิดา โจทก์ร่วมจึงไม่มีสิทธิเรียกค่าขาดไร้อุปการะจากจำเลย ซึ่งเป็นผู้กระทำละเมิดให้บิดาของตนถึงแก่ความตายได้**คงมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับการปลงศพและค่าเสียหายแก่รถจักรยานยนต์ของผู้ตาย ซึ่งเป็นสิทธิของผู้ที่เป็นทายาทจะเรียกร้องเอาแก่ผู้ที่กระทำละเมิดทำให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตายเท่านั้น

คำถาม ข้อความในสัญญาเช่าซึ่งไม่มีลักษณะบังคับที่แน่นอนและชัดเจนว่า เมื่อผู้เช่าสนองรับแล้วมีผลผูกพันผู้ให้เช่าต้องรับทำสัญญาต่อให้ เป็นคำมั่นจะให้เช่าหรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาดังการวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๒๘๖/๒๕๕๖ ข้อความสัญญาเช่าที่ดินที่ว่า ผู้เช่ายอมรับสัญญาว่าเมื่อครบกำหนดอายุสัญญานี้และผู้เช่าประสงค์จะเช่าต่อไป ผู้เช่าจะได้เสนอขอต่อสัญญาเช่าต่อผู้ให้เช่าภายในกำหนด ๖๐ วัน หากมิได้ขอต่อสัญญาภายในกำหนดนี้ให้ถือว่าผู้เช่าสละสิทธิการ

เช่าตามสัญญานี้ ผู้ให้เช่ามีอำนาจเข้าจัดการกับสถานที่เช่านี้ได้ทุกประการ ไม่มีลักษณะบังคับที่แน่นอนและชัดเจนว่าเมื่อผู้เช่าจะขอต่อสัญญาเช่าแล้วมีผลต้องผูกพันผู้ให้เช่าต้องรับทำสัญญาต่อให้ จึงไม่มีลักษณะเป็นคำมั่นแต่มีลักษณะเป็นเพียงคำเสนอของผู้เช่าฝ่ายเดียว เมื่อโจทก์ผู้ให้เช่าปฏิเสธไม่ต่อสัญญาเช่าให้ จะถือว่าโจทก์ผิดสัญญาไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๘๐๑/๒๕๕๕ ข้อความในสัญญาเช่าที่ว่า ก่อนครบสัญญาเช่า **โจทก์และจำเลยจะปรับเปลี่ยนค่าเช่าหรือระยะเวลาเช่าในอัตราที่เป็นธรรมดังที่ปฏิบัติมาเป็นปกติ**ประเพณี ไม่มีรายละเอียดชัดเจนเกี่ยวกับค่าเช่าหรือระยะเวลาเช่าที่แน่นอนอันเป็นสาระสำคัญของสัญญาเช่า จึงไม่เข้าลักษณะคำมั่นจะให้เช่า เมื่อจำเลยไม่ได้กระทำการอันเป็นการโต้แย้งสิทธิหน้าที่ของโจทก์ที่โจทก์จะบังคับให้จำเลยทำสัญญาเช่าฉบับใหม่กับโจทก์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องจำเลย

คำถาม ผู้เช่าปรับปรุงสิ่งปลูกสร้างที่เช่า เพื่อความสะดวกสบายและความปลอดภัยในการใช้สอยทรัพย์สินที่เช่า เป็นสัญญาต่างตอบแทนยิ่งกว่าการเช่าธรรมดาหรือไม่

คำมั่นในการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ด้วยวาจา จะมีผลบังคับกันได้หรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๔๖๐/๒๕๕๖ การต่อเติมและซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างซึ่งชำรุดทรุดโทรมให้เหมาะแก่การอยู่อาศัยโดยปลอดภัย ไม่ได้เป็นการก่อสร้างขึ้นใหม่ เมื่อคำนึงถึงค่าแรงและค่าวัสดุก่อสร้างที่ใช้แล้ว ไม่ใช่การเป็นการซ่อมแซมใหญ่ การที่จำเลยปรับปรุงสิ่งปลูกสร้างจึงเป็นการกระทำขึ้นเพื่อความสะดวกสบายและปลอดภัยในการใช้สอยทรัพย์สินที่เช่าจากโจทก์ร่วม ไม่มีลักษณะเป็นสัญญาต่างตอบแทนพิเศษยิ่งกว่าการเช่าธรรมดาที่จะทำให้จำเลยมีสิทธิยิ่งไปกว่าการเช่าได้ เมื่อโจทก์ร่วมผู้ให้เช่าและโจทก์ผู้รับโอนทรัพย์สินที่เช่าไม่ประสงค์ให้จำเลยเช่าต่อหลังจากสัญญาเช่าครบกำหนดโดยมีหนังสือแจ้งให้จำเลยออกจากที่ดินและสิ่งปลูกสร้างพร้อมให้รื้อถอนส่วนที่ต่อเติมออกไปเมื่อครบกำหนดการเช่าแล้ว จำเลยจึงไม่มีสิทธิอยู่ในที่ดินพิพาท

แม้ขณะโจทก์ร่วมประสงค์จะขายที่ดินได้แจ้งให้จำเลยทราบโดยให้จำเลยเป็นผู้มีสิทธิซื้อก่อน ก็เป็นเพียงการเปิดโอกาสให้จำเลยในฐานะผู้เช่าไม่ใช่ข้อผูกมัดว่าโจทก์ร่วมต้องปฏิบัติตาม ทั้งคำมั่นในการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์กฎหมายบังคับให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายผู้ต้องรับผิดหรือได้วางประจำไว้หรือได้ชำระหนี้บางส่วนแล้วจึงจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๕๖ วรรคสอง **เมื่อเป็นคำมั่น**ด้วยวาจา จำเลยย่อมไม่อาจบังคับให้โจทก์ร่วมโอนขายที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยได้ แม้โจทก์ทราบข้อตกลงเช่นว่านั้นก็ถือไม่ได้ว่าการโอนขายที่ดินพิพาทระหว่างโจทก์ร่วมกับโจทก์เป็นไปโดยไม่สุจริต นิติกรรมการซื้อขายจึงเป็นไปโดยชอบไม่อาจเพิกถอนได้

นายประเสริฐ เสียงสุทธิวงศ์

บรรณาธิการ